Suomen Tekstiili & Muoti ry:n lausunto ympäristövaliokunnalle U 67/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta

27.11.2023

Suomen Tekstiili & Muoti ry (STJM) kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksiään jätepuitedirektiivin tekstiilijätteisiin liittyvään muutosehdotukseen. STJM suhtautuu myönteisesti tekstiilituotteiden erilliskeräyksen, lajittelun, uudelleenkäytön ja kierrätyksen kehittämiseen sekä tuottajavastuusääntelyn (EPR) harmonisointiin EU:ssa. Sääntelyllä on kuitenkin turvattava reilu ja oikeudenmukainen toimintaympäristö globaalilla ja erittäin kilpailutetulla toimialalla.

SUOMEN TEKSTIILI & MUOTI RY:N KANTA

- Lainsäädännön tulee edistää kustannustehokkaita ja kiertotaloutta tukevia toimintamalleja ja arvoketjuja.
- EPR-sääntelyn harmonisointi EU-tasolla on tarpeen, mutta kansallinen joustovara operatiivisten ratkaisujen osalta säilytettävä.
- Etäkauppa on saatava kattavasti mukaan EPR:ään ja huolehdittava tehokkaasta EU-tasoisesta markkinavalvonnasta.
- EPR:n soveltamisala tulee arvioida uudelleen, tekstiilituotteiden valmistajia ja maahantuojia ei tule asettaa vastuuseen tuotteista, joiden pääasiallinen materiaali ei ole tekstiiliä.
- Yritysrajausten sijaan rajataan vastuuta markkinoille saatettujen volyymien perusteella.
- Lainsäädännössä kaikille toimijoille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua kiertotalouteen markkinaehtoisesti.
- Ekomodulaatiokriteerejä on täsmennettävä, jotta ne ovat yhdenmukaisia ekosuunnitteluasetuksen (ESPR) tavoitteiden kanssa.
- Sekajätteen koostumustutkimusten toteuttamista ei tule siirtää tuottajien vastuulle.
- Riittävä siirtymäaika ja taannehtivan vaikutuksen -periaatteen toteutuminen on varmistettava.
- Reilu ja kilpailukykyinen toimintaympäristö vaatii yhdenmukaisia ja selkeitä määritelmiä sekä rajauksia. Käsitteiden selkiyttäminen sosiaalisten yritysten, tuottajien ja kotitalouksien tekstiilijätteen osalta on välttämätöntä.

SUOMALAINEN TEKSTIILI- JA MUOTIALA
Suomen Tekstiili & Muoti ry (STJM) on suomalaisen tekstiili- ja muotialan etujärjestö. Jäsenyrityksemme tuottavat muun muassa vaatteita ja asusteita, sisustustekstiilejä, teknisiä tekstiilejä ja kuitukankaita. Ala työllistää laajasti tarkasteltuna lähes 18 000 ihmistä ja tekee 3,95 miljardin liikevaihtoa. Alan tulevaisuusvision mukaan oikeilla toimenpiteillä toimiala voi luoda Suomeen jopa miljardin euron uudet investoinnit sekä 17 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2035 mennessä.

Emilia Gädda
+358 41 545 8142
emilia.gadda@stjm.fi

SUOMEN TEKSTIILI & MUOTI

Suomalaisen tekstiili- ja muotialan kilpailukyky tulee varmistaa

EU:n tekstiilistrategian toimeenpanon myötä tekstiili- ja muotialan yrityksiin kohdistuu lähivuosien aikana merkittävä määrä lainsäädännöllisiä vaikutuksia, jotka koronapandemian, Venäjän hyökkäyssodan ja energiakriisin lisäksi haastavat liiketoiminnan kannattavuutta. Jotta toimialan kantokyky aidosti huomioidaan, peräänkuulutamme sääntelyn hallinnollisen taakan ja kokonaistaloudellisten vaikutusten arvioinnin toteuttamista.

Lainsäädännön tulee tukea tekstiilien kiertotalouden mukaisten toimintamallien, teknologioiden ja ratkaisujen kehittymistä

Toimiala suhtautuu myönteisesti Valtioneuvoston kantaan vaiheittaisesta lähestymistavasta, jossa tekstiilien kierrätykselle sekä uudelleenkäytölle ja sen valmistelulle vahvistettaisiin tavoitteet sen jälkeen, kun luotettavaa tietoa on raportoinnin kehittymisen myötä saatu riittävästi. Toimialan näkemyksen mukaan on tärkeää, että sitovien tavoitteiden asettamisen sijaan tekstiilien kiertotalouden edistämisessä keskitytään ensi sijassa kustannustehokkaiden ja kiertotaloutta tukevien toimintamallien, kierrätysteknologioiden ja -ratkaisujen kehittämiseen sekä käyttöönottoon, kuluttajien tietoisuuden lisäämiseen sekä kannusteiden luomiseen kestävälle julkiselle ja yksityisen sektorin kulutuskysynnälle. Lisäksi toimiala suhtautuu myönteisesti siihen, että osana lainsäädäntötyötä komissio ja JRC työstävät EU:n laajuisia kriteerejä (EoW) tekstiilijätteelle ja uudelleenkäytettäville tekstiileille. Harmonisoitujen EoW-kriteerien kehittäminen on erittäin tarpeellista, sillä ilman selkeitä kriteerejä on hyvin vaikeaa kierrättää tekstiilejä kuiduiksi ja käyttää näitä kuituja uudelleen raaka-aineina.

Vaikuttavuuden kannalta lainsäädäntöehdotuksen tulee olla kattava ja ratkaisukeskeinen, ja sen tulee tukea kiertotalouden systeemitasoista muutosta koko arvoketjussa. Toimiala suhtautuukin myönteisesti Valtioneuvoston kantaan, että tietojen tarkennuttua olisi perusteltua selvittää myös muita lisätoimenpiteitä, joilla uudelleenkäytön, kierrätyskuitujen sekä muiden uusioraaka-aineiden toimivia markkinoita voidaan tukea ja kehittää tehokkaasti unohtamatta kysynnän kannusteita ja sääntelyä. STJM:n näkemyksen mukaan lisätoimenpiteiden selvittäminen tulee kuitenkin käynnistää mahdollisimman pian yhteistyössä toimialan kanssa, jotta voidaan varmistua, että kiertotalouden systeemitasoista muutosta edistetään ja tuetaan laaja-alaisesti.

Yhdenmukainen tekstiilien EPR-sääntely EU:ssa

Toimiala suhtautuu myönteisesti Valtioneuvoston kantaan tekstiilien EPR-sääntelyn yhdenmukaistamisesta EU:n jäsenvaltioissa. Näin voidaan välttää tarpeeton hallinnollinen taakka yrityksissä ja edistää selkeän toimintaympäristön rakentumista EU:ssa.

Yhdenmukaistamisen osalta tulee kuitenkin huomioida tekstiilien heterogeenisyys sekä jäsenvaltioiden erityispiirteet, ja pyrkiä nämä näkökohdat huomioiden edistämään toimivan toimintaympäristön luomista, jossa yrityksille ei koidu kohtuuttomia hallinnollisia ja taloudellisia vaikutuksia vaatimustenmukaisuudesta.

Emilia Gädda
+358 41 545 8142
emilia.gadda@stjm.fi

SUOMEN TEKSTIILI & MUOTI

27/11/2023

Näkemyksemme mukaan hallinnollisen taakan ja sujuvan kaupankäynnin osalta yhdenmukaistaminen on ensiarvoisen tärkeää (esim. raportointijärjestelmät, kieli jne.), mutta operatiivisten ratkaisujen osalta tulee säilyä kansallinen joustovara. Tekstiilien EPR-keräyksen osalta on myös erittäin tärkeä arvioida huolellisesti, millä statuksella tekstiilejä kerätään (tekstiilijäte vai tekstiilituote), jotta tavoitellut vaikutukset ja hyödyt saavutetaan. Tästä syystä toimiala näkee myönteisenä Valtioneuvoston kannan, jonka mukaan täytyy selvittää muut keinot, joilla voidaan puuttua tekstiilijätteen laittomaan vientiin.

Etäkauppa

Reilu ja kannattava toimintaympäristö vaatii sen, että samat säännöt koskevat kaikkia markkinoilla toimivia. Suomessa vuonna 2023 toteutetussa verkkokauppatutkimuksessa, merkittävä osuus, 51 %, suomalaisista verkko-ostajista kertoi ostavansa tuotteita ulkomaisilta verkkosivustoilta (Svea verkkokauppatutkimus 2023). Lisäksi STJM:n selvityksen mukaan, suomalaisten kuluttajien vaateostosten kokonaiskysynnästä ulkomaisten brändien osuus on lähes 90 % (STJM 2023).

Nämä taustatiedot huomioiden pidämme erittäin myönteisenä sitä, että etäkauppa pyritään saamaan mahdollisimman kattavasti mukaan EPR:n piiriin ja tämä on huomioitu Valtioneuvoston kannassa. Toimiala peräänkuuluttaa kuitenkin Valtioneuvostolta, että kannassa tuotaisiin esiin EU-tasoisen instrumentin luonti, joka tukisi sitä, että EU-rajat ylittävät etäkauppatoimijat saataisiin tehokkaammin osallistumaan tuotteiden elinkaarenaikaisiin kustannuksiin. Nyt valvonta on yksittäisten jäsenvaltioiden vastuulla, mikä ei ole tehokas tapa taata EU-alueella työllistäville yrityksille tasapuoliset kilpailuedellytykset suhteessa EU-rajojen ulkopuolella toimiviin yrityksiin. Lisäksi näkemyksemme mukaan Valtioneuvoston kannassa verkkoalustanäkökulmaa tulee laajentaa koskemaan kaikkea etämyyntiä, sillä sama tuote voidaan myydä joko alustan tai oman verkkokaupan kautta.

EPR:n piiriin kuuluvat tuotteet

Toimialan suhtautuu myönteisesti Valtioneuvoston kantaan pyrkiä uudelleentarkastelemaan tullinimikkeistöön perustuvat EPR:n soveltamisalaan kuuluvat tuotteet. Toimiala suhtautuu varauksella siihen, että jalkineet ja asusteet, joiden pääasiallinen materiaali ei ole tekstiiliä, on sisällytetty EPR-ehdotuksen piiriin. Näkemyksemme mukaan EPR:n soveltamisala tulee arvioida uudelleen - tekstiilituotteiden valmistajia ja maahantuojia ei tule asettaa vastuuseen tuotteista, joiden pääasiallinen materiaali ei ole tekstiiliä. EPR:n toteuttaminen ja tuottajayhteisön (PRO) perustaminen vaatii resursseja, minkä vuoksi EPR:n laajuuden tulee olla kohdennettu ja selkeästi määritelty. Näin voidaan välttää järjestelmän monimutkaisuus sekä panostaa lisäarvon tuottamiseen. Lisäksi rajattu soveltamisala selkeyttää syntypaikkalajittelua, joka on tehokkaan kierrätyksen perusta.

Emilia Gädda
+358 41 545 8142
emilia.gadda@stjm.fi

SUOMEN TEKSTIILI & MUOTI

27/11/2023

Toimiala haluaa myös painottaa, että tekstiilien EPR:n lisäksi EU:ssa ja kansallisella tasolla tulee suunnata monipuolisesti tukea tekstiilituotteiden kiertotalouden toimintamallien jalkauttamiseen sekä kuitukierrätysratkaisujen ja -teknologioiden kehittämiseen. EU:n ja yhteiskunnan tuki toimialan systeemitasoisen muutoksen toteutuksessa on ratkaisevassa asemassa.

Sosiaaliset yritykset

Toimiala on tunnistanut, että komissio on tekstiilien EPR-ehdotuksessaan pyrkinyt erityisesti huomioimaan sosiaaliset yritykset. Arvioiden mukaan kiertotalouden liiketoimintamalleissa piilee globaalisti miljardien eurojen kasvavat markkinat (Ellen Macarthur Foundation 2021). Tekstiili- ja muotialalla toimii useita yrityksiä, jotka ovat rakentaneet tai muokanneet liiketoimintaansa vastatakseen kasvavan markkinan tarjoamaan mahdollisuuksiin tarjoten muun muassa myyntikanavia käytetyille eli second hand -tuotteille. Tästä syystä näkemyksemme on, että Valtioneuvoston kannassa ei tule suosia tiettyjä toimijoita, kuten sosiaalisia yrityksiä, vaan kaikilla toimijoilla tulee säilyä tasavertaiset mahdollisuudet osallistua kiertotalouteen markkinaehtoisesti. Tuottajia ei tule myöskään asettaa kustannusvastuuseen mm. sosiaalisten yritysten tekstiilijätteen keräyksestä, kuljetuksesta ja käsittelystä

Kun kustannusvastuu sekä vastuu kotitalouksien tekstiilijätteen erilliskeräyksestä, lajittelusta, uudelleenkäytöstä ja kierrätyksestä siirretään tuottajille, tulee tuottajilla myös olla oikeus tekstiilijätteeseen sekä oikeus suunnitella ja kilpailuttaa operatiivinen toteutus. Tämä tukee myös kilpailukykyisten ja kustannustehokkaiden EPR-järjestelmien rakentumista kansallisella tasolla. Sosiaalisille yrityksille annettu vapaus perustaa vapaasti keräyspisteitä sirpaloittaa operatiivista toteutusta ja muodostaa uhan järjestelmän toimivuudelle.

Yhteinen maksurakenne ja harmonisoidut ekomodulaatiokriteerit

STJM jää kaipaamaan komission EPR-ehdotuksesta sekä Valtioneuvoston kannasta tarkempaa määrittelyä liittyen ekomodulaatioon. Selkeän toimintaympäristön varmistamiseksi toimiala tarvitsee yhteisen EPR-maksurakenteen, johon sisältyy harmonisoidut ekomodulaatiokriteerit, jotka perustuvat ja ovat linjassa valmistelussa olevan ekosuunnitteluasetuksen (ESPR) kanssa. Vaikuttavuuden varmistamiseksi yhdenmukaisia ekomoduloituja maksuperusteita tulee soveltaa johdonmukaisesti kaikissa EU:n jäsenvaltioissa.

Lisäksi tieto tuotteen EPR-maksusta tulisi saattaa myös loppukuluttajan nähtäville. Tämä lisäisi toimenpiteiden ja investointien läpinäkyvyyttä, joita toimiala aktiivisesti tekee edistääkseen vihreää siirtymää.

Määritelmien ja rajausten tarkentaminen

Reilu ja kilpailukykyinen toimintaympäristö vaatii yhdenmukaisia ja selkeitä määritelmiä sekä rajauksia. Suhtaudumme myönteisesti siihen, että Valtioneuvosto on kannassaan nostanut esille tarpeen sosiaalisten yritysten ja muiden toimijoiden tarkemmasta määrittelystä. Lisäksi Valtioneuvoston kannassa tulee mielestämme

Emilia Gädda
+358 41 545 8142
emilia.gadda@stjm.fi

SUOMEN TEKSTIILI & MUOTI

27/11/2023

nostaa myös esille tuottajan määritelmä ja tämän selkeyttäminen sekä se, että missä yhteydessä syntynyt tekstiilijäte määritellään kotitalouksien tekstiilijätteeksi.

Yritysrajausten osalta, ehdotuksessa mikroyritykset (alle 10 henkilöä työllistävät ja joiden liikevaihto/tase on enintään 2 milj. €) on rajattu tuottajan määritelmän ulkopuolelle. Näkemyksemme mukaan kyseinen rajaus ei välttämättä ole optimaalisin ja voi johtaa pahimmassa tapauksessa esimerkiksi erikoisiin yritysjärjestelyihin. Ehdotammekin, että yrityksen koon sijaan rajaus perustuisi markkinoille saatettuihin volyymeihin. Ehdotettu rajaus tukee myös tehokkaasti mm. hallinnollisen taakan ja kustannusvaikutusten hallintaa yrityksissä.

Tulkintamme mukaan Valtioneuvoston kannassa ei huomioida riittävän selkeästi EU-tuomioistuimen tuomiota ennakkoratkaisuasiassa C-181/20 (25.1.2022): *tuottaja ei ole vastuussa sellaisten käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuollosta, jotka on laskettu markkinoille ennen EPR:n asettavan lainsäädännön voimaantuloa*. EU-tuomioistuimen linjaus on huomioitu Euroopan komission jätepuitedirektiivin muutosehdotuksessa (COM (2023)420*: tekstiili- ja jalkinetuotteiden tuottajat rahoittavat kustannukset niiden tuotteiden osalta, jotka on saatettu markkinoille jäsenvaltioiden alueella direktiivin muutoksen voimaantulon jälkeen*. Näkemyksemme mukaan Valtioneuvoston kannassa tulee huomioida selkeämmin EU tuomioistuimen ennakkoratkaisu, joka rajaa tuottajien kustannusvastuun koskemaan vain niitä tuotteita, jotka on asetettu saataville markkinoille direktiivimuutoksen voimaantulon jälkeen.

Tuottajien kustannusvastuun osalta sekajätteen koostumustutkimusten toteuttamista ei tule siirtää tuottajien vastuulle. Kotitalouksien sekajäte on kuntien vastuulla olevaa jätettä ja tutkimuksen toteuttamisen tulee olla kuntien vastuulla.

Emilia Gädda
+358 41 545 8142
emilia.gadda@stjm.fi

SUOMEN TEKSTIILI & MUOTI

27/11/2023